

Werkprogramma 2005 –2007

mei 2005

Auteurs: Syb Groeneveld, Paul Keller, Bernt Hugenholtz en Lucie Guibault

Dit werkplan is gepubliceerd onder de Creative Commons *Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.5 Netherlands License*. Voor meer informatie zie: www.creativecommons.nl

Inhoudsopgave

1 AANLEIDING	3
1.1 AUTEURSRECHT EN HET INDIVIDU	3
1.2 ECONOMISCH BELANG VAN CREATIVE COMMONS	4
2 CREATIVE COMMONS NEDERLAND	6
2.1 DE LICENTIES	6
2.2 AMBITIE	7
3 ACTIVITEITEN.....	9
3.1 VOORLICHTING EN ONDERSTEUNING VAN HET GEBRUIK VAN DE CREATIVE COMMONS-LICENTIESIN NEDERLAND.	9
3.1.1 <i>Community Building</i>	9
3.1.2 <i>Gerichte voorlichting en ondersteuning</i>	10
3.1.2.1 Individuele makers in de muzieksector	10
3.1.2.2 Studenten in media/cultuur gerelateerde opleidingen	10
3.1.2.3 Onderwijsinstellingen en universiteiten	10
3.1.2.4 Cultureel-erfgoedinstellingen en andere archiefbeheerders	11
3.1.2.5 Overheidsinstellingen.....	11
3.2 ONDERZOEK NAAR DE TOEPASSING VAN DE LICENTIES IN SPECIFIEKE SECTOREN EN NAAR BESTAANDE BELEMMERINGEN VOOR HET GEBRUIK VAN DE LICENTIES.	12
3.2.1 <i>Rechtswetenschappelijk onderzoek</i>	12
3.2.1.1 Collectief rechtenbeheer	12
3.2.1.2 Cultureel-erfgoedinstellingen en andere archiefbeheerders	12
3.2.1.3 Wetenschappelijke content.....	12
3.2.1.4 Overheid.....	13
3.2.2 <i>Gebruikersonderzoek</i>	13
3.3 INTERNATIONALE SAMENWERKING	13
4 ORGANISATIE.....	15

1 Aanleiding

Het auteursrecht biedt makers van creatieve voortbrengselen de mogelijkheid om zeggenschap uit te oefenen over het gebruik en de verspreiding van hun werken en te participeren in de exploitatie ervan.¹ Met de opkomst van digitale media en het internet is het auteursrecht in een nieuw licht komen te staan. De onderlinge verhouding tussen auteurs, producenten, distributeurs en consumenten is ingrijpend veranderd en wordt in toenemende mate door contractuele relaties beheerst. Steeds vaker zijn het de auteurs zelf die – door middel van eigen websites – de verspreiding van hun werken ter hand nemen. De aan de auteur toegekende exclusieve rechten kunnen door veel gebruikers – die vaak ook weer zelf auteur zijn – als knellend worden ervaren, terwijl de handhaving van het auteursrecht in een digitale omgeving op grote praktische problemen kan stuiten.

In 2004 is Creative Commons Nederland (CC-NL) gelanceerd: een revolutionair licentiesysteem, dat het mogelijk maakt auteursrechtelijk beschermde werken zo ruim mogelijk (vooral via het internet) te verspreiden zonder dat de rechten van de makers en artiesten worden geschonden. De Creative Commons licenties dragen bij aan eenvoud en transparantie ten aanzien van de wijze van uitoefening van het auteursrecht in het digitale domein.

In dit werkplan zetten de initiatiefnemers de toekomstplannen met betrekking tot CC-NL uiteen. In korte paragrafen wordt ingegaan op het auteursrecht, het hoe en waarom van CC-NL en de ambities en activiteiten voor de komende twee jaar. CC-NL is een samenwerkingsproject van Stichting Nederland Kennisland (KL), Waag Society (WS) en het Instituut voor Informatierecht van de Universiteit van Amsterdam (IViR).

1.1 Auteursrecht en het individu

Het auteursrecht is in het begin van de twintigste eeuw ontworpen voor een mediamarkt die gekenmerkt werd door een beperkt en overzichtelijk aantal auteurs, producenten en distributeurs. In het digitale tijdperk is de rol van afzonderlijke distributeurs echter aan het vervagen, terwijl een divers spectrum van makers, uitvoerende kunstenaars en producenten van creaties, zoals boeken, films, computerprogrammatuur, animaties en muziek, zich aandient. In toenemende mate wensen deze auteurs en artiesten hun rechten zelf te beheren; vaak vervullen zij tevens de rol van distributeur. Anders dan in 'analoge' tijden worden de rechten en bevoegdheden van gebruikers van werken in belangrijke mate contractueel bepaald. De digitalisering zorgt daarbij tevens voor grote handavingsproblemen; rechthebbenden hebben steeds vaker te maken met inbreuk op hun rechten, terwijl gebruikers dikwijls in onzekerheid verkeren over de status van werken die via het internet vrij toegankelijk zijn. De Nederlandse wet voorziet weliswaar in bescherming door de Auteurswet 1912, de Wet op de naburige rechten en de Databankenwet, maar het wettelijke regime is soms niet geschikt om aan een aantal in de praktijk gerezen problemen het hoofd te bieden.² Te denken valt onder meer aan de volgende knelpunten:

1. Veel creatieve prestaties worden door auteurs en artiesten via eigen websites en andere elektronische media breed beschikbaar gesteld, zonder dat voor potentiële gebruikers duidelijk is of en in hoeverre hiervan (vrij) gebruik gemaakt kan worden. Door dit gebrek aan transparantie wordt de uitoefening van rechten in het digitale domein belemmerd.
2. Individuele makers die hun creatieve arbeid door intermediairs willen laten exploiteren zijn hiervoor aangewezen op daarin gespecialiseerde ondernemers, zoals uitgevers, omroeporganisaties, filmproducenten, etc. Mede ten gevolge van de toenemende mediaconcentratie verkeren deze makers in een structureel zwakkere

¹ Het auteursrecht is het uitsluitend recht van de maker van een werk van letterkunde, wetenschap of kunst, of van diens rechtverkrijgenden, om dit openbaar te maken en te verveelvoudigen, behoudens de beperkingen, bij de wet gesteld. (Artikel 1 Auteurswet 1912).

² Ministerie van Justitie, Auteursrecht in de Informatiemaatschappij. Bouwstenen voor een justitiestrategie, december 2001, http://www.justitie.nl/themas/wetgeving/rapporten_en_notas/privatrecht/Auteursrecht_in_de_informatiemaatschappij_introductie.asp?ComponentID=7356&SourcePageID=7767. In de notitie wordt het toenemend maatschappelijk belang van individueel rechtenbeheer onderstreept.

- onderhandelingspositie, die dikwijls leidt tot eenzijdige standaard-exploitatiecontracten waarin met hun belangen onvoldoende rekening wordt gehouden.³
3. Cultureel-erfgoedinstellingen die de werken in hun verzamelingen en archieven voor het publiek toegankelijk willen maken, moeten hiervoor toestemming aan de rechthebbenden vragen, tenzij een auteursrechtelijke beperking van toepassing is. De wettelijke beperkingen van het auteursrecht sluiten op dit moment slechts beperkt aan op de mogelijkheden en de eisen van een levend digitaal publiek domein. Een bijeenkomend probleem is dat de rechthebbenden op 'oude' werken dikwijls zeer moeilijk te traceren zijn.
 4. Exploitanten van beschermde prestaties maken in toenemende mate gebruik van vormen van *digital rights management* om hun rechten te beheren en technisch te beschermen. Dit kan er toe leiden dat de openbare toegankelijkheid van cultuurobjecten wordt belemmerd.

Duidelijk is dat individuele makers die zelf hun rechten willen beheren en zelfstandig de distributie ter hand nemen, dienen te beschikken over de nodige contractuele en technische kennis. De meeste individuele makers zijn echter financieel niet in staat om gespecialiseerd juridisch advies in te winnen. Voor individuele makers, kunstenaars, maatschappelijke organisaties en zelfs allerlei openbare-collectiehouders en contentproducenten zijn de hieraan verbonden kosten prohibitief hoog. Dit leidt ertoe dat in veel gevallen creatieve prestaties niet of slechts beperkt openbaar beschikbaar worden gesteld.

Enkele maanden geleden heeft de minister van Justitie het auteursrechtbeleid van de regering in een brief aan de Tweede Kamer uiteengezet⁴: Hij verwelkomt in de brief het initiatief van Creative Commons. Toegang tot informatie is hierbij het sleutelwoord, zo stelt de minister van Justitie in zijn brief aan de Tweede Kamer:

"In dit spanningsveld moet worden voorkomen dat de oplossing direct wordt gezocht in een uitdijend auteursrecht. Dan bestaat immers het risico op verlies van legitimatie. Het auteursrecht moet weliswaar rechthebbenden en investeringen kunnen blijven beschermen, maar mag tegelijkertijd de innovatie, de aanleg en de exploitatie van netwerkinfrastructuren niet onnodig belemmeren. Ook moet ertegen worden gewaakt dat de ontwikkeling van technische beschermingsmaatregelen ertoe leidt dat de toegang tot informatie in het gedrang komt, bijvoorbeeld omdat deze slechts tegen hele hoge tarieven mogelijk is. Mocht die situatie zich ooit voordoen, en zelfregulering geen uitkomst bieden, dan acht ik wetgevend ingrijpen nodig. Het nieuwe artikel 29a, vierde lid, van de Auteurswet 1912 voorziet daarin (vgl. ook artikel 19, derde lid, WvR en artikel 5a, derde lid, Databankenwet). Tegen deze achtergrond verwelkom ik uiteraard initiatieven zoals Creative Commons, waarmee de verspreiding van auteursrechtelijk beschermde werken via Internet op basis van een stelsel van standaardlicenties wordt gestimuleerd zonder dat inbreuk op het auteursrecht wordt gemaakt (vgl. www.creativecommons.nl)."

1.2 Economisch belang van Creative Commons

De discussie over het auteursrecht kan geplaatst worden tegen de achtergrond van een actueel debat over de 'economisering' van de cultuur en de rol van de creatieve industrie als groeisector van de Nederlandse kenniseconomie.

De creatieve industrie⁵ wordt in toenemende mate als potentiële, economische groeisector gewaardeerd. Geschat wordt dat de toegevoegde waarde van enkel de vormgevingssector € 2,6 miljard per jaar bedraagt. Dat is evenveel als de luchtvaartsector of het

3 Instituut voor informatierecht, 'Auteurscontractenrecht: naar een wettelijke regeling?' Onderzoek in opdracht van het WODC (Ministerie van Justitie) augustus 2004

4 De hele brief van Donner aan de Tweede Kamer (13 oktober 2004) is te raadplegen via:

http://www.justitie.nl/pers/kamerstukken/include.asp?bestand=/extern/documentportal/Brieven%20TK/20041013_5312460a%20prioriteiten%20auteursrechtbeleid.doc

5 De task force definieert de creatieve industrie als (ruimtelijke) clusters van creatieve bedrijven met activiteiten die zich kenmerken als "those activities which have their origin in individual creativity, skill and talent and which have a potential for wealth and job creation through the generation and exploitation of intellectual property." Department Culture, Media and Sport. <http://www.culture.gov.uk>, zoals gevonden in: Den Blanken, M., & Koops, O., 2004, Creativiteit en innovatie in de lokale economie, TNO STB & TNO Inro.

verzekeringswezen. Landelijk werkt ongeveer drie procent van de beroepsbevolking in de creatieve industrie. Tot deze industrie behoren filmmakers, musici, schrijvers en journalisten, maar ook uitgevers, exploitanten van pretparken, omroeporganisaties en reclamebureaus. Nederland is in deze sector internationaal goed vertegenwoordigd. Zeker op het gebied van nieuwe media neemt Nederland een voorhoedepositie in. Spelers in deze branche houden zich bezig met het ontwikkelen van (innovatieve) content en ontwerpen (innovatieve) ICT-oplossingen om deze content te verspreiden. Er is kortom sprake van een sector met aanmerkelijk groeipotentieel.

In een economie waar de gebruiker steeds meer invloed heeft op de ontwikkeling van producten en diensten, is het belangrijk na te denken over innovatieve instrumenten waarmee gebruikers deze sturing kunnen verrichten. Dit speelt met name bij de inrichting van het virtuele publieke domein: op het terrein van de e-cultuur, bij de ontwikkeling van open source software en ook bij Creative Commons. Het zijn allemaal elementen die de innovatieve kracht van het publieke domein bepalen, omdat zij individuen en groepen in staat stellen nieuwe verbindingen te leggen en in netwerken te kunnen opereren. Dit zijn aspecten waar juridisch, technologie- en cultuurbeleid samenvallen.

Creative Commons is een generiek instrument dat vanuit het publieke domein is ontstaan. De licenties van Creative Commons zijn voor iedereen vrij beschikbaar en dragen bij aan standaardisering van exploitatie- en gebruikscontracten, verhoging van de rechtszekerheid en transparantie voor makers en gebruikers en minimalisering van de transactiekosten. Zij vergroten kortom de economische efficiency van de exploitatie en verspreiding van auteursrechtelijk beschermd werk. Binnen een creatieve industrie waar particulier producentschap en de zogenaamde *grassroots creative projects* een steeds grotere rol gaan spelen, is dit van groot belang. Creative Commons zorgt voor contractuele duidelijkheid in de creatieve industrie. Het gaat hierbij niet alleen om muzikanten en componisten die zonder grote platenmaatschappij hun werk uitbrengen of schrijvers die zelf hun boek distribueren, maar ook bijvoorbeeld om omroeporganisaties of archieven die bestaand materiaal breed beschikbaar willen stellen. Voor de groei van de creatieve industrie in Nederland is een brede acceptatie en incorporatie van de Creative Commons-licenties van belang. Hierdoor worden niet alleen transparante transactievoorwaarden geschapen, maar ook wordt laagdrempelige toegang tot bronmateriaal voor nieuwe werken en producten gerealiseerd.

Tenslotte zal een sterke, Nederlandse invloed op de vormgeving van Creative Commons in Europa bijdragen aan het onderhouden van het gidslandimago dat Nederland op het gebied van internet en nieuwe media geniet.

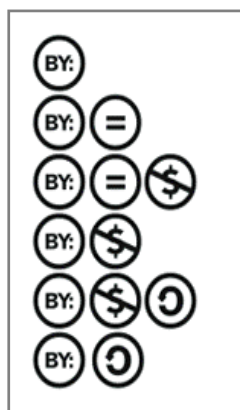
2 Creative Commons Nederland

Creative Commons Nederland (CC-NL) is het samenwerkingsproject dat de ontwikkeling, introductie en promotie van de Creative Commons-licenties nastreeft. De licenties stellen makers in staat om hun auteursrechtelijk beschermd werk voor bepaalde vormen van hergebruik vrij te geven, zonder dat de bescherming die het auteursrecht hen biedt, wordt opgegeven. Hiervoor zijn een aantal standaardlicenties ontwikkeld die gratis en openbaar op het internet beschikbaar zijn.

CC-NL maakt deel uit van het internationale iCommons-initiatief. Het doel van dit internationale project is om de licenties voor zo veel mogelijk nationale rechtssystemen beschikbaar te stellen. Op dit moment zijn licenties beschikbaar in onder meer Brazilië, Duitsland, Finland, Japan, Nederland, Spanje, Taiwan, Oostenrijk, het Verenigde Koninkrijk en de Verenigde Staten. In minstens twintig andere landen wordt aan de vertalingen gewerkt. iCommons zorgt zodoende voor een groot internationaal depot van werken die onder CC-voorwaarden beschikbaar zijn.

2.1 De licenties

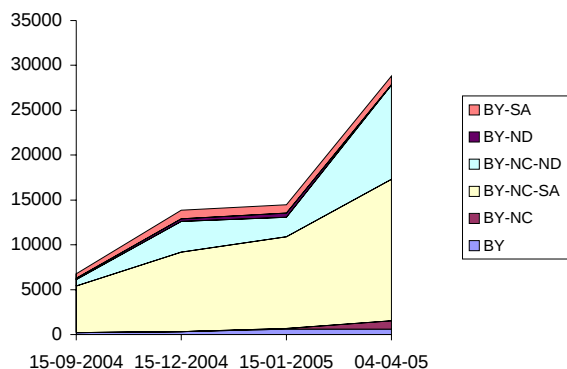
In juni 2004 zijn de 1.0 versies (in maart 2005 herzien naar de 2.0 versies) van de CC-NL-licenties gepubliceerd. Het gaat hierbij om zes varianten:

1. naamsvermelding
2. naamsvermelding + geen afgeleid werk
3. naamsvermelding + geen afgeleid werk + geen commercieel gebruik
4. naamsvermelding + geen commercieel gebruik
5. naamsvermelding + geen commercieel gebruik + gelijk delen
6. naamsvermelding + gelijk delen

Deze aan het Nederlandse auteursrecht aangepaste licenties worden sindsdien door een groot aantal makers van auteursrechtelijk beschermd werk gebruikt. Makers kunnen via de website

Licenties NL (source: yahoo search)

van CC-NL informatie over het licentiesysteem vinden. Via deze website zijn verder een aantal instrumenten (waaronder een zoekmachine en een publisher) beschikbaar, die makers in staat stellen hun werken op het internet te publiceren of onder CC-licentie vrijgegeven materiaal te vinden. Er zijn momenteel zo'n 29.000 CC-NL-licenties aan werken gekoppeld. Het is nog niet duidelijk hoe, door wie, waarvoor en waarom de licenties worden ingezet en of het daarbij gaat om foto's, muziek, boeken of film.

2.2 Ambitie

Met de introductie van de CC-NL-licenties is een eerste stap gezet naar de democratisering van het individuele rechtenbeheer en wordt op innovatieve wijze praktische invulling gegeven aan de uitoefening van het auteursrecht in het digitale tijdperk. CC-NL heeft daarbij voor de komende jaren drie ambities geformuleerd in de verhouding tussen burgers, wet en technologie:

1. Open cultuur

CC-NL gaat uit van een 'open content'-model dat de verspreiding van en toegang tot culturele producties wil bevorderen. Creative Commons is een innovatief, contractueel instrument dat een aanvulling biedt op het bestaande, wettelijk instrumentarium, een alternatief vormt voor (dikwijls eenzijdig) door intermediairs geconcipeerde exploitatiecontracten en aansluit bij de behoeften van de informatie- en kennissamenleving. Het zelfregulerende karakter van de CC-licenties kan de druk op het justitiële systeem, dat door de handhaving van auteursrechten overbelast dreigt te raken, verminderen. CC-NL wil de CC-licenties in Nederland brede bekendheid geven, de toepassing ervan waar mogelijk bevorderen, onderzoek doen naar diverse relevante juridische aspecten in verband met de toepassing en het gebruik van de licenties en een intensieve samenwerking aangaan met betrokken instanties op nationaal en internationaal niveau.

2. iCommons

In internationaal verband heeft Creative Commons een unieke standaard gezet. Het van oorsprong Amerikaanse licentiemodel is inmiddels aan het nationale recht van een groot aantal landen, waaronder Nederland, aangepast. Zonder directe inmenging van de overheid is een internationaal proces van contractuele zelfregulering en standaardisatie van de grond gekomen. Op Europees niveau betekent dit dat de licenties binnenkort in bijna alle EU-lidstaten beschikbaar zullen zijn⁶. Dit proces laat zien dat internationalisering niet alleen topdown, maar ook bottom-up tot stand kan komen. De aanstaande Europese richtlijn over individueel en collectief rechtenbeheer⁷ biedt daarbij aanknopingspunten voor een Europese CC-strategie. Naar verwachting zullen in het richtlijnvoorstel zaken als transparantie van kosten van rechtenbeheer, de machtspositie van collectieve belangenorganisaties en de rechtenoverdracht op Europees niveau geregeld worden.

Op initiatief van Creative Commons Nederland is in maart 2005 in Amsterdam een eerste Europese bijeenkomst van Creative Commons-vertegenwoordigers georganiseerd. Deze bijeenkomst was vooral gericht op het onderzoeken van mogelijke samenwerking. Zo is een gezamenlijke strategie vis-à-vis collectieve beheersorganisaties besproken. Verder is een eerste aanzet gedaan tot een Europees onderzoeksprogramma over effectief gebruik van de licenties in Europa. De belangrijkste uitkomst van de bijeenkomst in Amsterdam ligt echter op een ander vlak. Er zijn door de aanwezige nationale projectleiders en vertegenwoordigers van Creative Commons uit de Verenigde Staten richtlijnen voor de samenwerking tussen de verschillende nationale Creative Commons-projecten en die van de Verenigde Staten geformuleerd. Deze richtlijnen moeten waarborgen dat nationale projecten in Europa (en elders in de wereld) invloed op de toekomstige strategie van Creative Commons als geheel hebben, zodat de licenties in de toekomst nog beter bij de eisen van Europese (en dus ook Nederlandse) gebruikers aansluiten.

Tijdens de bijeenkomst is duidelijk geworden dat Nederland op Europees niveau één van de best georganiseerde Creative Commons-projecten is. Dit heeft ons in staat gesteld om belangrijke impulsen aan de Europese samenwerking tussen CC-projecten te geven. Creative Commons Nederland wil deze rol ook in de toekomst blijven vervullen.

⁶ In maart 2005 zijn gelocaliseerde versies van de licenties in Duitsland, Nederland, Frankrijk, Finland, Spanje, Oostenrijk, Italië, België, Slovenië, Hongarije, Ierland, Zweden en het Verenigd Koninkrijk beschikbaar.

⁷ Communication from the Commission to the Council, The European Parliament and the European Economic and Social Committee, 'The Management of Copyright and Related Rights in the Internal Market, COM(2004) 261 final, Brussels, 16 April 2004.

3. Publiek gefinancierde content

Op 30 september 2004 concludeerde het voorzitterschap van de High Level Conference on the Future of ICT Policies⁸ dat één van de speerpunten van toekomstig ICT-beleid is dat publiek gefinancierde content beter publiekelijk toegankelijk moet worden gemaakt. Hierbij werd tevens gewezen op de rol van het auteursrecht. Producties die in opdracht van de publieke omroep worden gemaakt zijn slechts in beperkte mate online ontsloten en bovendien dikwijls met dezelfde auteursrechtelijke restricties omgeven als commerciële content. Eenzelfde probleem doet zich voor in de sfeer van het openbare onderwijs en elders in de culturele sector, waardoor delen van het cultureel erfgoed slechts beperkt of in het geheel niet toegankelijk zijn voor het publiek. Een complicatie is met name dat het 'clearen' van de benodigde rechten op grote logistieke problemen blijkt te stuiten.

De Creative Commons-licenties zijn specifiek ontworpen om het hergebruik van auteursrechtelijk beschermde werken tegen lage transactiekosten en op transparante wijze te faciliteren. De ambitie van CC-NL is om de toepassing van de CC-licenties bij het beschikbaar stellen van uit publieke middelen gefinancierde content te onderzoeken en waar mogelijk te stimuleren.⁹

⁸ Working on growth with Europe: Looking into the future of ICT, Amsterdam, 29-30 September 2004, High Level Conference, <http://www.ictstrategy-eu2004.nl/pdf/presidencyconclusions.pdf>

⁹ Zie de brief van de minister van Justitie aan de Tweede Kamer, Tweede Kamer 2004-2005, 29838, nr. 1, p.

3 Activiteiten

Nu de introductie van de licenties in Nederland is afgerond, zullen de activiteiten van Creative Commons Nederland zich de komende projectperiode concreet richten op drie verschillende terreinen:

1. Voorlichting over en ondersteuning van het gebruik van de Creative Commons-licenties in Nederland.
2. Onderzoek naar de toepassing in specifieke sectoren en naar bestaande belemmeringen voor het gebruik van de licenties.
3. Uitwisseling van kennis en coördinatie van activiteiten op Europees niveau

3.1 Voorlichting en ondersteuning van het gebruik van de Creative Commons-licenties in Nederland.

Alle ontwikkelingen in het kader van Creative Commons, alsmede relevante ontwikkelingen op het bredere terrein van het auteursrecht, worden voor het Nederlandse publiek op de website www.creativecommons.nl toegankelijk gemaakt. Voor de komende periode streven wij ernaar een mailinglist op te zetten, waarop gebruikers van de Nederlandse licenties informatie over het gebruik van de licenties en aanverwante kwesties kunnen uitwisselen. Verder wordt een maandelijkse nieuwsbrief van Creative Commons onder geïnteresseerden verspreid.

3.1.1 Community Building

Via de website zullen verschillende vormen van voorlichtingsmateriaal beschikbaar komen. Ook fungeert de website als een forum om met de mensen achter Creative Commons in contact te komen. Op de website komen daarnaast voorlichtingsproducten (presentaties, miniworkshops, etc.), zodat organisaties zelf Creative Commons in eigen activiteiten kunnen inpassen. Het doel is om rondom de website – en via de mailinglist – een gemeenschap te laten groeien die, in aanvulling op de in dit werkplan beschreven activiteiten, ondersteuning en advies aan individuele gebruikers geeft. Hiervoor wordt voorlichtingsmateriaal ontwikkeld en er worden publicaties geschreven.

Er zullen geregeld (twee keer per jaar) bijeenkomsten voor de community georganiseerd worden om nieuwe ontwikkelingen te bespreken, de leden van de gemeenschap te motiveren en terugkoppeling vanuit de gebruikers te verkrijgen. Doel is om in de tweede helft van de in dit werkplan beschreven periode meer taken (zoals het beheer van de website en de andere instrumenten) aan de gemeenschap over te dragen en naar manieren te kijken om de activiteiten duurzaam te maken (bijvoorbeeld via een donateursysteem).

Naast het opzetten en coördineren van deze community gaat Creative Commons Nederland de continuïteit van de CC-licenties waarborgen. Hieronder valt het bij de tijd houden van de licenties, het vertalen van nieuwe licentievormen (zoals de sampling licenties) en het bijwerken van ondersteunend materiaal, maar ook het leveren van informatie over de situatie in Nederland aan het bestuur van Creative Commons.

Sinds juni 2004 geeft CC-NL op verschillende podia voorlichting over Creative Commons. Dit varieert van gesprekken met BUMA, Omroep.nl, VPRO Digitaal, NCRV en OSOSS tot het geven van presentaties en het verzorgen van workshops bij SURF, OSOSS, Kennisnet, Noorderslag, Collectief Nachtwacht Amsterdam, Cultureel Den Haag, het Nederlands Instituut voor Media Kunst en de Hogeschool van Amsterdam. In de periode 2005-2007 zal CC-NL dit continueren.

Naast deze individueel toegesneden voorlichtingsactiviteiten wordt er een, op een breder publiek gerichte, marketingcampagne opgezet om de naamsbekendheid van Creative Commons te vergroten en zichtbaarheid in de media te genereren. Hierbij valt te denken aan het maken van publicaties en het schrijven van artikelen, maar ook aan het samenstellen van

showcases, zoals een cd met middels Creative Commons gelicenseerde muziek of het organiseren van een evenement om CC-gelicenseerde werken te presenteren.

3.1.2 Gerichte voorlichting en ondersteuning

Terwijl individuele makers via de CC-website en door de gemeenschap voldoende ondersteuning voor het gebruik van de Creative Commons-licenties kunnen vinden, is er een aantal terreinen waarop gerichte strategieën noodzakelijk zijn om het gebruik te bevorderen en (institutionele) gebruikers te ondersteunen. Voor de volgende groepen is CC-NL van plan een aantal workshops te verzorgen, pilot-trajecten te ondersteunen en met belangenorganisaties samen te werken. Deze activiteiten sluiten nauw aan bij de in het volgende hoofdstuk gedefinieerde onderzoeksactiviteiten.

- Individuele makers in de muzieksector
- Studenten in media-/cultuurgerelateerde opleidingen
- Onderwijsinstellingen en universiteiten
- Cultureel-erfgoedinstellingen en andere archiefbeheerders
- Overheidsinstellingen

3.1.2.1 Individuele makers in de muzieksector

De opkomst van goedkope digitale distributie- en productietechnieken heeft de verhoudingen in de muzieksector nadrukkelijk veranderd. Veel musici zijn nu in staat om onafhankelijk van commerciële producenten en uitgevers hun producties wereldwijd via het internet te verspreiden. In deze sector bestaat er dan ook een groeiende belangstelling om de Creative Commons-licenties te gebruiken. Vooralsnog bieden de aansluitcontracten die door de collectieve-rechtenorganisaties worden gehanteerd hiervoor onvoldoende ruimte. Vergelijkbare problemen doen zich voor in de relatie tussen auteurs en (muziek)uitgevers. Creative Commons streeft ernaar om auteurs en artiesten in staat te stellen hun werk desgewenst via Creative Commons beschikbaar te stellen, zonder dat het stelsel van collectief rechtenbeheer wordt ondermijnd. Hiertoe zullen gesprekken met de rechtenorganisaties en andere betrokken partijen worden gevoerd. Tevens zal CC-NL samen met andere partners uit het iCommons-netwerk ook op Europees niveau aandacht voor deze problematiek vragen.

3.1.2.2 Studenten in media/cultuur gerelateerde opleidingen

Een belangrijke doelgroep van onze activiteiten vormen studenten in media- en cultuurgerelateerde opleidingen. CC-NL wil het Creative Commons-licentiemodel en een open omgang met auteursrechtelijke beschermingsinstrumenten op die plekken onder de aandacht brengen waar mensen opgeleid worden die in hun beroepspraktijk met productie, beheer of ontsluiting van auteursrechtelijk beschermd materiaal bezig zullen zijn. Het doel is om de kennis over alternatieve vormen van auteursrechtuitoefening bij de studenten te vergroten. Hiervoor zal CC-NL in samenwerking met onderwijsinstellingen een onderwijsmodule over Creative Commons en Auteursrecht ontwikkelen en dit in twee pilot-trajecten toetsen en evalueren. Tevens zullen regelmatig gastcolleges en lezingen worden verzorgd.

3.1.2.3 Onderwijsinstellingen en universiteiten

Voorts zal aandacht worden gevraagd voor de toepassing van de Creative Commons-licenties binnen onderwijsinstellingen en universiteiten. Hierbij valt in de eerste plaats te denken aan het hergebruik door andere onderwijsinstellingen van in eigen beheer geproduceerd onderwijsmateriaal. Het succesvolle open courseware project van M.I.T. heeft laten zien dat een open content-model in deze sector effectief kan zijn.

Ook voor de verspreiding van stageopdrachten en werkstukken kan Creative Commons mogelijk een geschikt instrument zijn. In samenwerking met onderwijsinstellingen wil CC-NL de toepassing van de CC-licenties in de Nederlandse onderwijssector onderzoeken en een aantal pilot-trajecten opzetten (specifiek gericht op stageopdrachten, werkstukken en zelf geproduceerd onderwijsmateriaal).

Een tweede aandachtspunt vormt het ontwikkelen van specifieke contractuele CC-modellen voor de publicatie van wetenschappelijke werken die in universitair verband tot stand komen. Aandachtspunten voor onderzoek zijn de contractuele relatie tussen wetenschappelijke auteurs en uitgevers, de arbeidsrechtelijke relatie tussen medewerkers en hogescholen/universiteiten en bestaande en toekomstige initiatieven op het terrein van open content in onderwijs en wetenschap. Interessant is dat het invloedrijke Max Planck Instituut (het door de Duitse regering gefinancierde onderzoeksapparaat) het gebruik van Creative Commons-licenties sinds kort actief bevordert. In dit verband zij gewezen op het Science Commons-project (science.creativecommons.org) dat aan Creative Commons is verbonden. Met name op dit laatste terrein zullen onze voorlichtingsactiviteiten nauw gekoppeld zijn aan de in 3.2.1.3 beschreven onderzoeksactiviteiten.

3.1.2.4 Cultureel-erfgoedinstellingen en andere archiefbeheerders

Op het terrein van cultureel-erfgoedinstellingen speelt het probleem van de onderliggende auteursrechten en de soms 'onvindbare' auteurs. Instellingen kunnen zonder toestemming hun materiaal niet via Creative Commons licentiëren, terwijl er binnen sommige instellingen de wens bestaat het archiefmateriaal ook voor hergebruik te openen. In samenwerking met collectiebeheerders wil CC-NL strategieën ontwikkelen om bestaande archieven waar mogelijk en gewenst met toepassing van CC-licenties te ontsluiten.

Tevens wil CC-NL in samenwerking met musea, omroepen, archieven en beheerders strategieën ontwikkelen om zeker te stellen dat – waar mogelijk en gewenst – nieuwe acquisities en producties onder Creative Commons-licenties beschikbaar gesteld kunnen worden. Interessant is in dit verband de ervaring die de BBC sinds kort met Creative Commons opdoet.

Ten derde zullen wij onderzoeken of het mogelijk is open content-modellen binnen de producerende sector (nieuwe media, omroepen, etc.) te bevorderen door verplichtingen hieromtrent in de subsidievoorwaarden van subsidiegevers en (stimulerings)fondsen op te nemen.

Op elk van deze terreinen zullen terreinverkenningen (door middel van expertbijeenkomsten en workshops) plaatsvinden en in samenwerking met betrokken partijen pilot-trajecten worden opgezet.

3.1.2.5 Overheidsinstellingen

Een gebied waarop het – uit de Verenigde Staten geïmporteerde – Creative Commons-model (nog) niet is toegesneden, is het gebruik van de CC-licenties door overheidsorganen. In de Verenigde Staten rust op overheidsinformatie geen (federaal) auteursrecht. In Nederland vallen door de overheid openbaar gemaakte werken in beginsel wel onder het auteursrecht. De toepasbaarheid van Creative Commons op overheidsinformatie is een terrein van nader onderzoek (zie hieronder). Als uit dit onderzoek blijkt dat er inderdaad behoefte bestaat aan een of meer CC-licenties specifiek voor gebruik door (semi-)overheden, wil CC-NL deze in samenwerking met nationale¹⁰ en Europese partners ontwerpen, ze samen met Creative Commons International implementeren en het gebruik ervan in samenwerking met (semi-)overheden bevorderen.

In het geval dat uit onderzoek blijkt dat er geen behoefte aan dergelijke speciale licenties bestaat, zal Creative Commons Nederland ernaar streven het gebruik van de bestaande licenties ook binnen (semi-)overheden te bevorderen.

¹⁰ Hier valt in eerste instantie aan ICTU en het OSSOS programma te denken

3.2 Onderzoek naar de toepassing van de licenties in specifieke sectoren en naar bestaande belemmeringen voor het gebruik van de licenties.

Het is voor de verdere succesvolle ontwikkeling van Creative Commons in Nederland noodzakelijk dat er onderzoek wordt gedaan naar de toepassing van de licenties in specifieke sectoren en naar bestaande juridische belemmeringen voor het gebruik van de licenties. De onderzoeksactiviteiten van Creative Commons Nederland zullen zich de komende twee jaar concreet richten op twee verschillende gebieden: 1) rechtswetenschappelijk onderzoek en 2) gebruikersonderzoek.

3.2.1 Rechtswetenschappelijk onderzoek

Rechtswetenschappelijk onderzoek naar juridische aspecten en knelpunten bij de toepassing van de CC-licenties is internationaal nog maar nauwelijks op gang gekomen. Het onderzoek zal zich concentreren op de vier hieronder geformuleerde onderzoeksvragen. Dit neemt niet weg dat ook andere actuele vragen voorwerp van onderzoek kunnen zijn.¹¹

3.2.1.1 Collectief rechtenbeheer

Met name in de muzieksector bestaat grote belangstelling voor het gebruik van de Creative Commons-licenties. Dit kan echter in conflict komen met de aansluitingsvoorwaarden die door de collectieve rechtenorganisaties thans worden gehanteerd. Auteurs dragen doorgaans de rechten op hun bestaande en toekomstige repertoire over aan de rechtenorganisaties. Hierdoor verkrijgen de rechtenorganisaties (een belangrijk deel van) de exploitatierechten, terwijl de auteurs de zeggenschap over hun werken verliezen, waardoor zij in beginsel niet langer bevoegd zijn om hun werken onder een CC-licentie aan te bieden. Vergelijkbare situaties doen zich voor in de relatie tussen auteurs en (muziek)uitgevers. Onderzocht zou moeten worden hoe auteurs en uitvoerend kunstenaars (sommige van) hun werken toch onder een Creative Commons-licentie kunnen verspreiden, zonder dat het stelsel van collectief rechtenbeheer wordt ondermijnd.

3.2.1.2 Cultureel-erfgoedinstellingen en andere archiefbeheerders

Cultureel-erfgoedinstellingen die de werken in hun verzamelingen en archieven voor het publiek toegankelijk willen maken, moeten hiervoor toestemming aan de rechthebbenden vragen, tenzij een auteursrechtelijke beperking van toepassing is. De wettelijke beperkingen van het auteursrecht bieden echter weinig ruimte voor dergelijke vormen van hergebruik, terwijl de rechthebbenden op 'oude' werken dikwijls zeer moeilijk te traceren zijn. Onderzocht zou moeten worden hoe omroepen, archieven of musea de werken uit hun verzameling via Creative Commons kunnen licentiëren met inachtneming van het wettelijk kader. Tevens dient onderzoek gedaan te worden naar de mogelijkheden die het CC-model in de toekomst biedt om het probleem van de 'onvindbare' werken (*orphan works*) in de toekomst te ondervangen.

Een complicatie vormt in dit verband het feit dat veel cultureel-erfgoedinstellingen zowel gedeeltelijk rechthebbende als (her)gebruiker zijn ten aanzien van de in de collecties opgenomen werken. Onderzocht zou moeten worden welke andere juridische belemmeringen er eventueel bestaan tegen de toepassing van Creative Commons-licentie in deze sector.

3.2.1.3 Wetenschappelijke content

Zoals eerder geschetst, zijn er binnen de wetenschap diverse perspectiefrijke toepassingen mogelijk voor de Creative Commons-licenties of andere open content-modellen. Onderzocht

¹¹ Een vraag die met name in landen van de *droit d'auteur* traditie, zoals Nederland, is opgekomen betreft de kwalificatie en de duur van de (in beginsel eeuwigdurende) CC-licentie. Is hier sprake van afstand van recht? Hoe verhoudt zich de licentie tot de morele rechten van de auteur die slechts in beperkte mate voor afstand vatbaar zijn? Kan een spijtoptant een CC-licentie intrekken?

zou moeten worden welke rol hierbij is weggelegd voor de universiteiten zelf. Enerzijds maken de universiteiten, als werkgevers van de wetenschappelijke auteurs, in toenemende mate aanspraak op eigen auteursrechten. Tegelijkertijd zijn de universiteiten grootgebruikers van wetenschappelijke werken, en uit dien hoofde direct gebaat bij de brede toepassing van open content-modellen.

Vermeldenswaard is dat de stichting Surf, een samenwerkingsverband van universiteiten, sinds enkele jaren in het kader van de zogenaamde Zwolle-groep, met vertegenwoordigers van (internationale) uitgevers en andere belanghebbenden in overleg is om te komen tot een meer evenwichtige rechtenverdeling tussen wetenschappelijke auteurs, universiteiten en uitgevers.

3.2.1.4 Overheid

Anders dan in de Verenigde Staten vallen in Nederland door de overheid openbaar gemaakte werken in beginsel onder het auteursrecht. In dit verband rijzen een aantal juridische en praktische vragen die nader onderzocht dienen te worden. Hoe verhoudt zich de eventuele toepassing van de CC-licenties op overheidsinformatie tot met name art.15b Auteurswet en de Wet Openbaarheid van Bestuur? Volgens art.15b Auteurswet is de verdere openbaarmaking of vervelvoudiging van overheidsinformatie toegestaan, tenzij het auteursrecht, hetzij in het algemeen bij wet, besluit of verordening, hetzij in een bepaald geval blijkens mededeling op het werk zelf of bij de openbaarmaking daarvan uitdrukkelijk is voorbehouden. Is een CC-licentie aan te merken als een dergelijk voorbehoud? Ook de (nog niet door de wetgever geïmplementeerde) Europese richtlijn 2003/98/EG inzake het hergebruik van overheidsinformatie zal bij deze analyse betrokken worden.

3.2.2 Gebruikersonderzoek

Naast rechtswetenschappelijk onderzoek is er ook behoefte aan gebruikersonderzoek. Er zijn momenteel zo'n 29.000 CC-NL-licenties aan werken gekoppeld. Binnen dit werkplan wordt ruimte gereserveerd om via kwalitatief en kwantitatief onderzoek te analyseren hoe, door wie, waarvoor en waarom de licenties worden ingezet. Welke licentie wordt gebruikt en gaat het daarbij om foto's, muziek, boeken of film? Dit onderzoek zal Creative Commons Nederland in staat stellen om haar activiteiten op het gebied van voorlichting waar nodig bij te stellen en gericht op behoeftes van gebruikers te reageren.

3.3 Internationale samenwerking

Creative Commons Nederland zal geregeld contact hebben met leden uit verschillende landen over iCommons. Hierbij worden de ervaringen die elders met de inzet van de licenties zijn opgedaan uitgewisseld. Een eerste belangrijke stap daartoe werd door CC-NL gezet tijdens de recente Creative Capital Conferentie in Amsterdam. Op uitnodiging van CC-NL voerden vertegenwoordigers van Creative Commons uit meer dan twintig landen overleg over het bundelen van activiteiten binnen de Europese context en het uitwisselen van ervaringen. Het ging daarbij bijvoorbeeld om het nader bestuderen van praktijkcases in het omroepdomein, zoals het tot stand komen van het Creative Archive van de BBC onder de Creative Commons-licentie, maar ook over de organisatie van de bijeenkomst met alle projectleiders van iCommons in Harvard op 23 en 24 juni 2005.

Creative Commons Nederland is uitstekend gepositioneerd om ook in de toekomst binnen de Europese context een coördinerende rol te vervullen en zo de verdere ontwikkeling van het licentiemodel mede vorm te geven. Hiervoor zullen we elk jaar een workshop organiseren met deelnemers uit andere Europese landen. De invulling van de workshops kan variëren van rechtswetenschappelijke tot organisatorische onderwerpen. Een eerste workshop in het najaar van 2005 zal zich richten op een gezamenlijke strategie in de omgang met collectieve beheersorganisaties in de muziek sector.

Naast de in dit werkplan beschreven activiteiten wil CC-NL ook in een eventueel Europees Creative Commons-onderzoeksprogramma participeren. Deze deelname zal de in dit werkplan beschreven activiteiten uitbouwen en aanvullen en biedt een perspectief om sommige activiteiten ook na afloop van de in dit werkplan beschreven periode te continueren. In combinatie met een sterke community rondom de licenties moet dit een perspectief voor Creative Commons Nederland voor middenlange termijn bieden.

4 Organisatie

Creative Commons Nederland is een initiatief van Stichting Nederland Kennisland, Waag Society en het Instituut voor Informatierecht.

Kennisland en Waag Society verrichten binnen het internationale iCommons netwerk de publieke voorlichterrol van de CC-NL-licenties. Het projectsecretariaat van Creative Commons Nederland wordt ondergebracht bij Kennisland

Het IViR vervult de rol van juridisch projectleider van Creative Commons Nederland en is verantwoordelijk voor de omzetting en aanpassing van de Amerikaanse licenties naar Nederlands recht en voor rechtswetenschappelijk onderzoek in verband met de toepassing van CC-NL.

Creative Commons Nederland maakt deel uit van het iCommons-project. Het doel van dit project is om de Creative Commons-licenties in zo veel mogelijk nationale rechtssystemen beschikbaar te stellen.

Gezien de geschetste culturele, educatieve, economische en justitiële aspecten wordt financiële ondersteuning gevraagd van de ministeries van Onderwijs Cultuur en Wetenschap, Economische Zaken en Justitie en aan het Nationaal Actieplatform Elektronische Snelwegen.

Creative Commons Nederland is een samenwerkingsproject van Stichting Nederland Kennisland, Waag Society en het Instituut voor Informatierecht

Postadres: postbus 2960 - 1000 CZ Amsterdam - tel: +31(20)5756724 - fax: +31(20)5756721
info@creativecommons.nl - www.creativecommons.nl

Creative Commons Nederland is een samenwerkingsproject van

